

Valmistelija: Palvelupäällikkö Jenni Juslén
Johdon tuki

18.9.2026 SYKE/2026/1949

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Julkinen

Viite: Lakivaliokunta tiistai 29.9.2026 klo 10.30 / HE 157/2026 vp / Asiantuntijapyyntö
Asia: HE 157/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Suomen ympäristökeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua ympäristövaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Keskitymme lausunnossamme ympäristölainsäädännön noudattamista valvovan viranomaisen näkökulmaan.

1. Yleishuomiot hallituksen esityksestä

Kestävän yhteiskunnan rakentamiseen tarvitaan myös uskottavaa lainvalvonta- ja seuraamusjärjestelmää. Hallituksen esityksessä on löydetty toimivia tapoja saattaa ympäristörikosdirektiivin edellyttämät muutokset osaksi kansallista lainsäädäntöä. Esitetyt uudet kriminalisoinnit vaikuttavat kattavasti muotoiluilta ja ovat arvokas ja käytännön valvontatyössä merkityksellinen osa ympäristön ja luonnon nykyistä korkeampaa suojaa yhteiskunnan taholta.

Suomen ympäristökeskus (Syke) toimii sekä ympäristöalan lupa- ja valvontaviranomaisena että tutkimuslaitoksena. Ympäristötiedon näkökulmasta ympäristöön kohdistuvilla teoilla voidaan aiheuttaa sekä ympäristölle että luonnolle erittäin haitallisia ja pitkäaikaisia – joskus peruuttamattomia - seurauksia ja pilaantumista. On siis perusteltua, että rikoslain säännöksiä täsmennetään ja täydennetään, jotta tällaisiin tekoihin puuttuminen rikosoikeuden keinoin on jatkossa entistä selkeämpää ja kattavampaa. Syke on valvontaviranomaisen roolissa törmännyt voimassa olevan lainsäädännön rajoitteisiin ja puutteisiin ja pitää nyt esitettyjä muutoksia kannatettavina ja pääosin riittävinä.

Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esitysluonnoksen alalla Syke on toimivaltainen viranomainen EU:n jätesiirto-, f-kaasu-, CITES-, otsoni-, POP (pysyvät orgaaniset yhdisteet)- ja elohopea-asetusten mukaan sekä toimii markkinavalvontaviranomaisena liikennepolttoaineiden laadun ja kylmäaineiden ja niitä sisältävien laitteiden myynnin osalta sekä geenivaralain mukaisena kansallisena yhteyspisteenä ja kansallisena toimivaltaisena viranomaisena. Lisäksi Syke toimii geenitekniikkalain mukaisena valvonta- ja asiantuntijaviranomaisena sekä EU:n PIC-asetuksen mukaisena nimettynä kansallisena viranomaisena ja asetuksen noudattamista valvovana viranomaisena.

Yleisesti yhteiskunnassa on huolehdittava, että valvontaviranomaisilla on resursseja valvoa ympäristölainsäädäntöä tehokkaasti, jolloin valvonnan kautta päästään puuttumaan riskialttiisiin toimintatapoihin ennen kuin nämä muuttuvat niin vakaviksi, että ne tulevat arvioitaviksi rikoslain säännösten valossa. Riittävä resurssointi on tärkeää myös siksi, että valvonnassa pystytään dokumentoimaan kattavasti ja luotettavasti valvontahavainnot, jotta ne ovat helposti

hyödynnettävissä mahdollisessa rikosprosessissa. Syke ei näe, että esitetyllä sääntelyllä suoraan olisi valvontaviranomaisen työtä lisäävää vaikutusta, mutta rangaistavuuden alan laajentuminen voi johtaa entistä useammin tutkintapyyntöjen tekemiseen ja myös edellyttää valvontaviranomaisen kuulemista rikosprosessin eri vaiheissa. Useissa asioissa Sykellä on rinnakkainen valvontavalta esimerkiksi Tullin tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa, joten resurssivaikutusta Sykeen on erittäin vaikea arvioida.

Syke näkee, että ympäristörikosdirektiivin kansallinen täytäntöönpanotyö tulee olemaan laaja-alaista ja se voi vähäisessä määrin vaatia myös Syken asiantuntemuksen hyödyntämistä. Syke on aiemmin toiminut jäsenenä kansallisessa ympäristörikostorjunnan seurantaryhmässä ja nykyäänkin toimii alueellisissa yhteistyöryhmissä sekä kommentoi ympäristörikostorjunnan strategian uudistustyötä. Lisäksi Syke osallistuu EU:n piirissä valvontayhteistyöhön ja sen kehittämiseen.

Valvontaviranomaisilla tulee myös olla mahdollisuus osallistua muuttuneita rikoslain säännöksiä koskeviin koulutuksiin, sillä nämä tukevat valvontatyötä ja viranomaisyhteistyötä.

2. Yksityiskohtaisia huomioita

Oikeushenkilön rangaistusvastuuseen luonnoksessa esitetyt muutokset vastaavat tarpeeseen tehdä yhteisösakosta uskottava seuraamus. Ympäristöön, terveyteen ja luontoon liittyviä säännöksiä kiertämällä tai noudattamatta jättämällä voidaan liiketoiminnassa saavuttaa merkittävää kilpailuetua ja nyt ehdotettu muutos erilaisista asteikoista liittyen yleiseen ja erittäin suuria yhteisöjä koskevaan rangaistusvastuuseen on tasapainoinen. Myös esitetty muutos uudesta rikoslain 9:5a § oikeushenkilön rangaistusvastuusta näissä rikoksissa on selkeämpi kuin luonnosvaiheen esitystapa.

Erityisen positiivinen muutos Syken näkökulmasta on esitetty abstraktin vaaraedellytyksen poistuminen tilanteista, joissa tarkastellaan EU:n f-kaasu- ja otsoniasetusten mahdollisia noudattamatta jättämisistä. Nykyään näihin tekoihin sovellettava rikoslain sääntely ympäristön turmelemisesta on edellyttänyt, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle ja nämä edellytykset eivät ilmasto- ja lämmittävien kaasujen oikeudettomassa päästämisessä ilmakehään ole yleensä suoraan näytettävissä toteen. Toiminnanharjoittajien, asentajien ja kuluttajien vastuuta aineiden käsittelyssä korostaa uusi rikoslain 48:4c § ilmakehän heikentämisestä, jonka mukaan jatkossa myös esimerkiksi törkeästä huolimattomuudesta tapahtuva kaasujen päästäminen tai kiellon alaisten laitteiden käyttäminen voisi tulla rikoslain pohjalta arvioitavaksi.

F-kaasu- ja otsoniasetusten velvoitteiden kiertämisellä voi saavuttaa liiketoiminnassa merkittävää etua kilpailijoihin nähden ja siten merkittäviä taloudellisia voittoja eli on perusteltua säätää myös oikeushenkilön rangaistusvastuusta näihin tekoihin liittyen. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa koskien uutta rikoslain 48 luvun 4 d §:ä (Törkeä ilmakehän heikentäminen) kuvataan kvalifioitujen tekemuodon arviointiperusteita. Kuvaus on täsmennytyt hallituksen esityksen luonnokseen verrattuna ja antaa nyt lainsoveltajille olennaista lisätietoa määrän arviointiin vaikuttavista tekijöistä.

Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna ympäristön turmelemisen tunnusmerkistö ja EU-ympäristölainsäädännön noudattamisvelvollisuus on selkiytynyt, kun Euroopan unionin asetukset on sisällytetty RL 48:1 § 1 momentin sanamuotoon. Myös POP-asetuksen vastaisen toiminnan rangaistavuus muuttuisi esityksen mukaisena selkeämmäksi kuin nykytilassa.

Esitetyt uudet tunnusmerkistöt jäterikos (RL 48:4a §) ja törkeä jäterikos (RL 48:4b §) tulisivat koskemaan myös EU:n jätteen siirtoasetuksen mukaisia laittomia jätesiiroja, kun ne on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Syke pitää tätä muutosta nykytilaan verrattuna erityisen hyvänä, sillä rajat ylittävissä rikoksissa voi olla vaikeaa osoittaa, onko teko omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, haitallista muuttumista, roskaantumista tai vaaraa terveydelle, kuten ympäristön turmelemisen tunnusmerkistö nykyään edellyttää. Ehdotettujen säännösten rangaistusasteikot ilmentävät tekojen moitittavuutta ja ovat tasapainossa muihin rangaistussäännöksiin nähden.

Luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistöön tehtävät muutokset ja oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottaminen niihin on kannatettavaa. Syke ei valvo uhanalaisilla ja suojelluilla lajeilla käytävää kauppaa koskevan CITES-asetuksen noudattamista, mutta toimii näitä lajeja koskevan kaupan lupia ja todistuksia myöntävänä viranomaisena. Hallituksen esityksen perusteluihin on hyvin esimerkinomaisesti täsmennetty, miten olisi sovellettava 4 momentin mukaista soveltamisalan rajausta luonnonsuojelun kannalta vähäisiin tekoihin. Näitä tarkempia perusteluja lupaviranomainen voi käyttää käytännössä kansalaisia ohjeistaessaan.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi uusia ympäristörikoksia hankintalain (1397/2016) 80 §:n pakollisiin poissulkuperusteisiin ja Syke katsoo lisäyksen olevan tarpeellista ja johdonmukaista esitettyjen tekumuotojen osalta. Hallituksen esityksen perustelut ja ehdotetut säädosmuutokset ovat oikeushenkilöiden saamien tuomioiden tarjouskilpailusta poissulkevuuden osalta epäselvät. Sivulla 177 kuvataan: "Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavan muutoksen johdosta ympäristön tuhoamisesta aiheutuisi tietyissä tilanteissa hankintalaissa ja erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuna tarjoajana tai ehdokkaana toimivalle oikeushenkilölle seuraamus, jossa se suljettaisiin tarjouskilpailun ulkopuolelle." ja kuitenkin esityksen sivulla 396 perustellaan, että "Toisin kuin hankintalain 80 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa poissulkemisperusteissa, 2 momentissa mainittujen rikosten osalta ei otettaisi huomioon tarjoajan itse saamia tuomioita, kuten yhteisösakkoja." Hankintalakiin esitetyn sanamuodon mukaan säännös koskee luonnollisia henkilöitä eikä oikeushenkilöiden saamat tuomiot oikeuta pakollisen poissulkuperusteen käyttöä oikeushenkilön osalta. Olisiko eduskuntakäsittelyssä mahdollisuus selventää lakimuutoksen tarkoitusta tältä osin?

Pääjohtajan sijainen,
 palvelujohtaja

Heli Karjalainen

Palvelupäällikkö

Jenni Juslén

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet erityisasiantuntija Annika Johansson, johtava juristi Sini Korpela, johtava tutkija Minna Pappila sekä ylitarkastajat Tytti Alapieti, Emma Nurmi ja Timo Seppälä.

Jakelu lav@eduskunta.fi
 Kopio kirjaamo@syke.fi

Asiakirja: SYKE/2026/1949-3 Valiokuntalausunto_lakivaliokunta_SYKE_2026_1949 .docx

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Heli Karjalainen, Suomen ympäristökeskus, johdon tuki
Jenni Juslen, Suomen ympäristökeskus, viranomaispalvelut

Signed By: Jenni Juslen
Signed at: 2026-09-25 10:35:49 +03:00
Reason: I approve this document

Signed By: Heli Karjalainen
Signed at: 2026-09-25 10:40:58 +03:00
Reason: I approve this document

